

2. Журавська Л. М. Педагогічні умови управління самостійною роботою студентів вищих закладів освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти. К., 1999. 21 с.

3. Калашник Н. Г. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання: навч.-метод. посібник з питань формування естетичних смаків студентської молоді в навчально-виховному процесі. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2005. 326 с.

4. Конишева А. В. Организация самостоятельной работы учащихся по иностранному языку. Санкт-Петербург. : КАРО, МН.»Четыре четверти», 2005. 208 с.

5. Ужик В. А. Педагогические основы организации самостоятельной работы студентов (на материале изучения иностранных языков студентами первых курсов неязыковых вузов) : дис. ... канд. пед. наук 13.00.01. Харьков, 1980. 192 с.

УДК 811.111:378.147.091.33

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Лешньова Н. О., Павлова Л. В.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Стаття присвячена аналізу процесу підготовки студента до виступу з науковою презентацією іноземною мовою і ролі викладача у цьому процесі. В статті подаються критерії оцінки якісної презентації. Особлива увага приділяється найбільш оптимальним видам діяльності, які позитивно впливають на формування мовленнєвих компетенцій студента.

Ключові слова: наукова презентація, страх сцени, навички публічних виступів, рольова гра, учбовий текст, тезаурус студента.

РОЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ НАУЧНОЙ ПРЕЗЕНТАЦИИ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Лешнева Н.О., Павлова Л. В.

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

Статья посвящена анализу процесса подготовки студента к выступлению с научной презентацией на иностранном языке и роли преподавателя в этом процессе. В статье представлены критерии оценки качественной презентации. Особое внимание уделяется наиболее оптимальным видам деятельности, которые положительно влияют на формирование речевых компетенций студента.

Ключевые слова: научная презентация, страх сцены, навыки публичных выступлений, ролевая игра, учебный текст, тезаурус студента

THE TEACHER'S ROLE IN PREPARING A STUDENT'S SCIENTIFIC PRESENTATION IN ENGLISH

Lieshnova N.O., Pavlova L. V.

Kharkiv National University named after V. N. Karazin

The article deals with the problem of preparing students for various scientific presentations they are supposed to make in English. The topic seems relevant in view of an increasing need for a competent professional being able to contact foreign colleagues directly, take part in international workshops, conferences and other events. Certain strategies should be developed by a teacher to provide students with the appropriate training and develop the skills necessary for speaking in front of a big audience.

Particular attention has been paid to creating special situations which comply with the requirements of professionally-oriented discourse. The main criteria of preparing a high-quality presentation are given. Some problematic issues hampering the proper performance have been analyzed. Stage fright must be taken into consideration as one of these issues. According to numerous studies, it often produces adverse effects on a speaker if the one has not been prepared to express his ideas in public. The teaching methods to overcome stage fright are discussed in the article.

An essential role in preparing students to participate in a scientific conference belongs to the teacher. The importance to provide students with original materials in a foreign language has been emphasized. A teacher should be able to guide and supervise the whole bulk of work done by the students getting ready to make a scientific presentation.

Another approach helping to develop students' speaking skills as well as their motivation is a role play. It is addressed as the means to decrease the level of anxiety and develop professional, behavioral and intellectual habits and skills within a limited period of time.

The article also investigates the necessity to take into account the complexity of different communicative tasks students encounter and certain steps to complete them. Attitude towards mistakes are mentioned as the ones which should not prevent the process of public presentations.

The authors have demonstrated the ways to encourage students to speak in public and the benefits of scientific presentations in English at students' conferences which students obtain.

Keywords: scientific presentation, stage fright, public speaking skills, role play, educational text, student's thesaurus

Підготовка компетентних фахівців, здатних використовувати знання іноземної мови у своїй майбутній кар'єрі не тільки для читання професійної літератури, написання наукових статей, але й для безпосередніх контактів з іноземними колегами під час міжнародних семінарів, симпозіумів і конференцій, або їх організації – основне завдання, яке постає перед викладачем у виші.

Для того щоб спілкуватися іноземною мовою, недостатньо лише знати мову, її систему, необхідно знати, як користуватися нею в певному соціальному контексті. Сучасний підхід викладання англійської мови потребує цілеспрямованого навчання іншомовній комунікації,

що передбачає структурування мовленнєвої діяльності професіонала, вивчення стратегій поведінки в типових ситуаціях професійного характеру, вивчення мовних формул.

Процес навчання спілкуванню іноземною мовою на немовних факультетах – це, перш за все, навчання побудові і вживанню дискурсів. Дискурсивна діяльність має яскраво виражений спеціалізований характер, тобто не може бути описаною не вказуючи на «середовище» її прояви. Арутюнова Н. Д. визначає дискурс як мову, занурену у життя [1].

Головна особливість професійно орієнтованого дискурсу полягає в тому, що він включений в контекст професійної діяльності, реалізується в спілкуванні і представляє такі мовні дії, як презентація матеріалу, вираження думки, обговорення, письмовий або усний обмін інформацією і т.д.

В умовах відсутності необхідної іншомовногосередовища і критичного скорочення аудиторних часів на немовних факультетах вищих навчальних закладів, викладання іноземних мов на сучасному етапі слід розглядати як процес, який вимагає від викладача створення ситуацій, які б відповідали вимогам професійно орієнтованого дискурсу.

Щорічна міжнародна наукова студентська конференція «Academic and Scientific Challenges of Diverse Fields of Knowledge in the 21-st Century», що організує кафедра англійської мови ХНУ ім. В. Н. Каразіна – захід який успішно реалізує вищезазначені цілі.

Для більшості студентів виступ на конференції є першим досвідом у презентації наукової доповіді та спонтанному обміну думками на міжнародному рівні. Це слушна нагода для виступаючого продемонструвати свій рівень володіння іноземною мовою в контексті наукової конференції.

Але, як показує наш багаторічний досвід організації і проведення заходу, більшість студентів, які приймають в ньому участь і виступають з доповідями, не мають певних навичок публічних виступів і володіють поверховими знаннями, щодо підготовки наукових презентацій. Тому, незважаючи на достатню кількість методичної літератури і інтернет-ресурсів, залишається **актуальним** питання належної підготовки студента до виступу на міжнародних наукових конференціях.

Мета нашого дослідження – окреслити основні критерії оцінювання студентської презентації англійською мовою і визначити роль викладача у процесі підготовки студента до публічного виступу.

Об'єктом дослідження даної статті виступає наукова презентація іноземною мовою.

Предметом дослідження даної статті виступають цілі і завдання, які постають перед викладачем в аудиторії, щодо належної підготовки виступу студента з науковою презентацією.

Базуючись на сучасній методичній літературі [7; 9; 11] і нашому власному досвіді проведення конференцій, ми можемо виділити наступні критерії оцінки якісної презентації:

- вміння розкривати тему і реалізовувати мету повідомлення;
- логічність і послідовність виступу;
- мовна правильність (граматика, вимова, стиль і т.п.);
- вміння швидко і правильно реагувати на поставлені запитання;
- вміння взаємодіяти з аудиторією (візуальний контакт, жести і т.п.);
- якість мовлення (яскравість, виразність, інтонація і т.п.);
- загальне оформлення (доречне і належне використання слайдів, постерів, моделей і т.п.);
- вміння дотримувати регламент.

Зрозуміло, що формування і відпрацювання більшості вищезазначених компетенцій у студента потребує певного часу і певних зусиль з боку викладача. Тому, з самого початку, крок за кроком, викладач повинен спрямувати свою діяльність на розвиток у студентів навичок публічних виступів, а також на пошук і залучення ефективних методів навчання, спрямованих на формування якісних мовленнєвих компетенцій студентів.

Перш за все, як показує практика, навіть студенти з досить непоганим рівнем мовної підготовки не завжди готові виступати з доповідями і презентаціями через те, що їм бракує досвіду у публічних виступах. Опитування студентів першого курсу ХНУ свідчать, що кожен раз, коли передбачається будь-яке звернення до групи, майже всі студенти відчувають різну ступінь хвилювання, страх перед процесом спілкування, який заважає успішному розвитку акту комунікації.

Страх говоріння називають ще страхом сцени, або побоюванням спілкування в контексті публічних виступів [8].

Тому ми вважаємо, що однією з задач, яка постає перед викладачем є створення в аудиторії, якомога частіше, ситуацій, які б надавали можливість студентам здобувати і відточувати навички міжособистісного спілкування і публічних виступів. Щоб побороти страх перед публічними виступами відомий чеський соціолог Іржі Томан радить: «Якщо ви хочете позбутися страху і хвилювання, використовуйте кожную нагоду взяти участь у публічному виступі. Інакше у вас зафіксується й поглибиться страх перед будь-яким публічним виступом. Успіху ви досягнете лише активно переборюючи страх, який є природною рисою кожної людини» [6, с. 261].

Як показує багаторічний досвід такі кооперативні методи навчання як парна робота, метод «круглого столу», робота в міні групах – досить ефективні, щодо подолання страху

говоріння у студентів. Але зазначимо, що одним з найбільш дієвих методів подолання страху студентів перед публічними виступами виступає рольова гра.

Рольова гра, як активний метод навчання усному мовленню, дає можливість одночасно залучити всіх студентів групи до роботи, сприяє розвитку важливої для вивчення іноземної мови внутрішньої мотивації, наповнює заняття емоційним змістом [4]. Рольова гра сприяє розвитку у студентів професійних і поведінкових навичок та вмінь у стислий час, що є дуже важливим в умовах критичного скорочення аудиторних годин у вищі.

Граючи роль, студент відчуває певну відповідальність за результат і намагається зробити все можливе щоб досягти успіху, ховаючись, в той же час, за маскою свого персонажу. При цьому, як показує практика, рівень хвилювання значно знижується, поступово перетворюючись на інтерес і почуття задоволення від процесу спілкування.

Викладач має керувати процесом гри переважно на початку, надаючи більшу самостійність студентам. Основна задача викладача у цьому виді діяльності полягає в ретельній розробці самої гри і належному розподіленні ролей, враховуючи рівень мовної підготовки, емоційний стан і особистісні риси кожного залученого студента. Ті студенти, що хвилюються найбільше, можуть мати можливість спочатку підготувати у письмовому вигляді свої питання, або необхідну інформацію, почати з читання своїх текстів, і тільки потім, заспокоївшись, перейти до спонтанного говоріння.

Отже, інтерактивні види діяльності можуть дійсно стати внутрішнім мотивом до іншомовної комунікації і сприяють процесу подолання страху говоріння у студентів лише у випадку коли викладач як слід планує заняття, будуючи його на знайомому тематичному матеріалі, розподіленому за мірою складності і враховуючи особистісні якості студента.

Окрім вищезазначеного, слід звернути увагу ще на один дуже важливий аспект, щодо подолання страху говоріння у студентів, а саме методику виправлення помилок. Як показують численні опитування, хвилювання з приводу публічного виступу можуть відчувати різні люди, незалежно від їх віку, досвіду і кваліфікації. У студентів таке хвилювання, перш за все, пов'язано із страхом зробити помилку і стати об'єктом кепкувань. Тому не слід, на нашу думку, в аудиторії акцентувати свою увагу і увагу слухачів на помилки виступаючих і тим самим підсилювати їхні страхи, якщо ці помилки не заважають розумінню контексту. З цього приводу дуже слушне зауваження зробили автори посібника з підготовки наукових презентацій Д. Гіба і Р. Райбс: «Майте на увазі, що, звісно, дуже важко говорити іноземною мовою без помилок, але ніхто не очікує, що ви будете говорити довершеною англійською мовою і ніхто не засудить вас за незначні помилки, які не впливають на розуміння аудиторії – доки ви маєте щось цікаве сказати» [9, с. 4].

Розглядаючи навчальний процес у вищій якнайвищій побудові і вживанню професійно орієнтованого дискурсу, зазначимо, що для нього характерна специфічна лексика та термінологія.

На момент презентації наукового матеріалу іноземною мовою, студент повинен мати достатньо професійних термінів у своєму тезаріусі, що безумовно дозволить йому вільно висловлюватися по темі, відповідати на питання слухачів і самому брати участь в обговоренні інших доповідей.

Знати слово – це означає знати його активно, продуктивно, а також рецептивно [10, с. 48]. В нашому розумінні, це означає правильно і швидко вживати його у певному контексті. В процесі роботи над професійним тезаріусом студента, вже з перших занять, викладачеві належить залучати до навчального процесу різноманітні види роботи з професійною лексикою і організувати навчальну діяльність студента як в аудиторії, так і вдома, таким чином, щоб забезпечити недовільне запам'ятовування необхідної професійної лексики [5]. Практика свідчить, що процес недовільного запам'ятовування будь-якого матеріалу відбувається лише за умов активної самостійності розумової діяльності суб'єкта. Аткинсон підкреслює, що саме під час діяльності та спілкування формуються шляхи керування пам'яттю [2, с. 21].

Особливу увагу на заняттях слід приділяти правилам мовного спілкування у науковому середовищі. Під правилами, або формулами ми розуміємо систему сталих виразів і зворотів, які використовуються в контексті наукових конференцій і семінарів. До таких мовних формул належать:

- типові мовні звороти і вирази, які використовуються при веденні наукового діалогу;
- мовні звороти і вирази, які використовуються в науковій дискусії під час обміну думками.
- До цієї категорії відносяться і мовні звороти, які допомагають ефективно презентувати науковий матеріал, а саме:
  - мовні звороти і вирази, які використовуються у вступній і заключній частинах;
  - мовні звороти і вирази, які забезпечують логічні зв'язки і переходи впродовж всієї презентації;
  - мовні звороти і вирази, які допомагають виступаючому привернути увагу слухачів.

У нашому випадку ми відпрацьовуємо цей мовний матеріал зі студентами у VI семестрі в курсі «Англійська мова за фахом». Підсумкове заняття з теми – виступ студента з науковою презентацією на факультетській конференції.

Досить важливу роль в процесі підготовки студентських презентацій відіграє, на нашу думку, вміння викладача аналізувати і вдало підбирати професійно-орієнтовані навчальні тексти. Джерелом таких текстів можуть бути оригінальні англomовні наукові періодичні видання («Spectrum», «Nature» і т.п.), енциклопедії, підручники із спеціальностей.

Наукові тексти через їх логічність, безособовість, відсутність емоційності спрямовано забезпечують формування навичок професійного мовлення. Вони найбільш прозорі для вивчення чинників, що впливають на фахове становлення і розвиток навичок усного і письмового мовлення майбутніх спеціалістів різних галузей, що насамперед забезпечує формування комунікативної компетенції [3].

Належним чином організована робота з оригінальними іншомовними матеріалами надає студентам можливість, по-перше, вивчити нову лексику в контексті, або закріпити знання вже знайомі, по-друге, звернути їх увагу на логічність і послідовність викладення матеріалу, стилістичні і граматичні особливості побудови речень наукових текстів. Все це є невід'ємною частиною створення успішної презентації.

Звісно, за стилем сучасні наукові презентації дещо відрізняються від наукових текстів. Правильно побудована презентація – це «золота середина» між офіційним і неофіційним стилями. Відрізняються вони і за граматичними структурами, а саме спостерігається тенденція до спрощення (використання простих речень замість складних, активних форм замість пасиву, відсутність громіздких дієприкметникових і герундіальних зворотів, тощо). В цьому випадку професійно-орієнтовані навчальні тексти можуть слугувати викладачеві гарною основою для розробки системи лексико-граматичних вправ, спрямованих на розвиток у студентів навичок роботи з матеріалом у напрямку його спрощення.

І на останок, слід звернути особливу увагу на не менш важливий, з нашої точки зору, аспект успішної студентської презентації – вибір теми. Як показує багаторічний досвід проведення наукової студентської конференції «Academic and Scientific Challenges of Diverse Fields of Knowledge in the 21-st Century» більшість викладачів іноземної мови підходять до цього процесу зверхньо. Звісно, на заняттях з іноземної мови для підготовки невеличких доповідей, в якості тренування, ідеальним матеріалом можуть бути професійно-орієнтовані навчальні тексти, але коли мова заходить безпосередньо про участь студента у міжнародній конференції, слід приділяти більше уваги процесу вибору теми презентації і, більш того,

необхідно залучати до цього процесу викладачів спеціалізованих кафедр вишів, які можуть дати професійну оцінку матеріалу що презентується.

Таким чином, роль викладача у підготовці студента до наукової презентації не повинна обмежуватися лише формальною перевіркою коректності англійської мови, або правильності вимови студентом тих, чи інших термінів. Вона безумовно передбачає комплекс дій, направлених, перш за все, на формування у студента стійких навичок публічних виступів і роботи з науковими текстами.

Більш того, зважаючи на вимоги сучасної освіти, щодо підготовки професіоналів у сфері науки, стає нагальним питання розробки і введення для студентів, що навчаються у магістратурі, спеціалізованого курсу «Наукові презентації», який би передбачав співпрацю викладачів іноземної мови і представників випускаючих кафедр університету.

Список використаних джерел:

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс. Лингвистический энцикл. словарь. Москва : Сов. энцикл., 1990. С. 136–137.
2. Аткинсон Р. Человеческая память и процесс обучения. Москва : Прогресс, 1980. 528 с.
3. Дроздова І. П. Критерії добору текстів для навчання професійного мовлення студентів нефілологічного профілю у ВНЗ. Харків : Викладання мов у вищих навчальних закладах на сучасному етапі, 2010. С. 69–76.
4. Коломинский Я. Л. Культурно-психологические аспекты межличностного педагогического взаимодействия. *Психология образования сегодня: теория и практика* : Междунар. науч.-практ. конф. 2003 г. Минск, 2003. С. 12–15.
5. Лешьова Н. О. Питання формування лексичних навичок у студентів немовних факультетів університету. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2017. Вип. 40. С. 93–99.
6. Томан І. Мистецтво говорити : пер. з чес. 2-е вид. Київ : Політвидав України, 1989. 293 с.
7. Alley M. *The Craft of Scientific Presentations*. New York: Springer-Verlag, LLC, 2003. 241 p.
8. Breakey L. K. Fear of public speaking – the role of the SLP. *Seminars in speech and language*. 2005. Vol. 26. P. 107–117.
9. Giba J. *Preparing and Delivering Scientific Presentations*. Berlin : Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2011. 162 p.
10. McCarthy M. J. *Vocabulary*. Oxford University Press, 1988. 173 p.
11. Wallwork A. *English for Presentation at International Conferences*. New York : Springer Science+Business Media, LLC, 2010. 179 p.